

References:

1. Ansel, M. Social Defense. A modern Approach to Criminal Problems. Routledge, 1998.
2. Beccaria, C. За престъпленията и наказанията [On Crimes and Punishments], Ed., Tedina". - Varna, 1993.
3. Braithwaite, Crime, Shame and Reintegration. Cambridge University Press, 1989.
4. Chankova, D., A. Păroşanu. European Research on Restorative Juvenile Justice, Vol. I, International Juvenile Justice Observatory. - Brussels, 2015.
5. Cowie, H., P. Wallace. Peer Support in Action. From Bystanding to Standing By. SAGE Publications, 2000.
6. Lemert, E. 1951. Social pathology: a systematic approach to the theory of sociopathic behavior. - New York., McGraw-Hill, (Original from University of Michigan).
7. McCold, P. Primary Restorative Justice Practices. Restorative Justice for Juveniles. Conferencing, Mediation and Circles. Ed. by A. Morris & G. Maxwell. Institute of Criminology Victoria University of Wellington, New Zealand, Oxford – Portland Oregon, 2001.
8. McGrath, A. Offenders' Perceptions of the Sentencing Process: A Study of Deterrence and Stigmatisation in the New South Wales Children's Court. The Australian and New Zealand Journal of Criminology, Vol. 42, No. 1, 2009.
9. Stankov, B. Малолетни, непълнолетни, противообществени прояви, престъпления, отговорност, [Minors, juveniles, anti-social acts, crimes, liability], ВСУ „Черноризец Храбър”, Варна, 2012 [VFU „Chernorizets Hrabar”, Varna, 2012].
10. Tannenbaum, F. Crime and the Community. Columbia University Press. New York and London, 1938 (Original from University of Michigan).
11. 21st Century Criminology: A Reference Handbook. Edited by J. Miller, volume 1, 2009, p. 254.
12. West, D. Delinquency: Its Roots, Careers and Prospects, London: Heinemann, 1982, pp.104-110.
13. Zdravkov, P. Противообществените прояви на маловръстните [Antisocial acts of juveniles]. Sofia, 1967.

ПРОБЛЕМЪТ „ПРЕСТЪПНОСТ“ В БЪЛГАРСКИТЕ МЕДИИ / THE PROBLEM OF "CRIME" IN THE BULGARIAN MEDIA

Велчев Б., докторант
Варненски свободен университет «Черноризец Храбър», България

Conference participant

Обсъжда се проблемът за реалността на престъпността в медийната реалност на България днес. Очертават се основните проблеми и активността на медиите в тяхното отразяване.

Ключови думи: престъпност, наказателно правосъдие, медийна реалност, комуникационна спирала, медийна сугестия, организирана престъпност, корупция.

The article discusses the problem of the reality of crime in the media reality of Bulgaria of today. It outlines the main problems and the activity of the media in their coverage.

Keywords: crime, criminal justice, media reality, communication spiral, media suggestion, organized crime, corruption.

1. Престъпността като масово и исторически непреходно социално явление съпътства човешката цивилизация. Митът за нейното ликвидиране е преодолан. Породената от глобализацията транснационална престъпност не оставя съмнение в илюзорността да съществува в бъдеще общество без престъпления. Медийната активност в отразяване на съвременната криминална реалност също не разкрива основания за поддържане на отхвърлената теория за престъпността като иманентна само на определени общества.

От години електронните медии и „хартиената преса“ поднасят с такава интензивност криминалната информация, че човек започва да се възприема като част от усложняваща се криминална действителност, която измества положителното в обществото.

Престъпността и медиите са реалности антагонисти – първата има за свое битие тъмната страна на общественния живот и се чувства най – стабилна в латентната си форма. Противно на това, медиите съществуват доколкото дават живот на всичко, което поддържа обществен интерес. Те извеждат като императив, а понякога спекулативно като оправдание, „Обществото иска да знае“, запазвайки преценката за исканото за себе си. „Благодарение на медиите, пише У. Бек, ние водим един вид двойно съществуване в пространствено и социално отношение¹. Проблемът е, че медиите изграждат една „реалност“ за съществуващата престъпност и функциониращото наказателно правосъдие, която е субективно структурирана. Тя може да представя точно и обективно картината на престъпността, но може да я изкривява и то най – често съзнателно по начин, отговарящ на интересите на собствениците на медиите, които поддържат определена медийна политика. По субективно желание на медията един неособено значим криминален казус може посредством умело изградена „комуникационна спирала“ да го превърне в особено важен за потребителите на информация проблем. Спекулативният подход може да преследва и определена цел в конкретната политическа ситуация – отвлечане на вниманието от сериозни за обществото тези. Напълно противоположен е другият подход, на който акцентират българските медии – зрелищно провеждане на акции, с което се привлича вниманието и формира, респективно, поддържа обществено мнение за решимост на институциите да се противодейства на тежката престъпност, и в частност – на организираната престъпност и корупцията.

2. След 1989 г., т.е. в периода на трансформация на обществото към демокрация, престъпността в България стана сериозен проблем. През 1993-4г. бе отбелязан своеобразен взрив. Парадоксът е, че някъде към 1999 г. този проблем беше изваден от полето на системните криминологични изследвания, което улесни управляващите в представянето на изгодна на тях картина на престъпността. Получи се своеобразна надпревара в изтъкване успехите на всяко ново правителство в овладяване на престъпността.

Така, ако през 1992 г. полицията е регистрирала малко над 224 хиляди престъпления в страната, през 1997 г. – малко над 241 хиляди престъпления, то след това до 2016г. броят на регистрираните престъпления значително намалява. През 2016 г. броят им е под 100 хиляди. В същото време медиите агресивно „атакуват“ общественото съзнание с множество и ежедневно

извършвани криминални прояви. Разминаването между полицейската статистика и общественото мнение за престъпността е впечатляващо. Идеята за утвърждаване на изследванията с цел разкриване на действителната престъпност в страната остана нерализирана. Постепенно бяха закрити без излагане на мотиви двата държавни изследователски центровете – Съветът за криминологически изследвания и Секцията по криминология в Научно – изследователския институт по криминалистика и криминология при вътрешното министерство. Проблемното регистриране откри възможност за сериозно увеличаване на латентната престъпност – непозната по структура, неконтролирана и неподдаваща се на научнообосновани превантивни стратегии.

3. В тази ситуация нарасна ролята на медиите. Те се превърнаха в своеобразен коректив на държавната политика чрез представяне на криминални събития, активизиране на разследващата журналистика, откриване линии за гражданско участие.

Попаднал във властта на медиите, отделният човек и обществото като цяло, формират своето мнение правилно, едностранчиво или изцяло невярно. Обективна ли е медийната информация или тя се филтрира спекулативно и чии интереси обслужват медиите. Как може да се ориентира българинът, при положение че през 2016 г., България беше поставена на 113 място в света по обективност на медиите. *PR* познават „законите на имитацията“, към които насочи още през 19 век *Габриел дьо Тард*, както и обстоятелството, че сугестията постига целите си от разстояние. Известно е, че *дьо Тард* разглежда сугестията в тясна връзка с хипнотизма². Имат ли такова въздействие съвременните медии. За *Р. Фидълър* не остава съмнение, но той е оптимист, че „репортерите са под все по – голям натиск да пишат „кликвейт“ материали“, говори за „катастрофа“ от цензура в по – ограниченото пространство, каквото е то в малките страни, остава по – голям, предвид възможния монопол върхуосновните медии.

Националните медии не са единственият информационен източник за престъпността и правосъдието. Студенти по право в три български юридически факултета формират професионалното си отношение към престъпността и наказателната политика от най – големите световни медии: *BBC, CNN, Deutsche Welle* и др. Но какви са гаранциите за истинност? *Тимъти Лий* посочва, че „репортерите са под все по – голям натиск да пишат „кликвейт“ материали“, говори за „катастрофа“ за разбирането от обществото на актуалните въпроси“⁴. Очевидно информационната среда е неизмеримо противоречива, а човекът е оставен да се самоопределя в информационните потоци.

4. За криминологичното познание в онази негова част, която се основава на медийната информация, важи в пълна сила казаното от *M.E. McCombs* и *D.L. Shaw*, че медиите не само „сортират“ по определен начин събитията от света, изпълнявайки функцията на *agendasetting*, нещо повече, те буквално диктуват кое е жизнено важно за момента, „за какво си струва да се мисли“⁵.

5. Българските медии използват познатите способности за селектиране и предлагане като продукт на медийния пазар.

Информацията за извършено престъпление е най – често прилаганият способ. Селекцията води медията към по – тежките криминални инциденти или към такива, към които медийният интерес е вече заострен посредством комуникационната спирала: престъпления (кражби, грабежи и тежки прояви на агресия) против възрастни хора, чиято виктимизация през последните две десетилетия е значително увеличена. През последните години детската агресия във фокуса на медиите до степен да се инициират законодателни решения под засилен медийен и обществен натиск. Разгръщането на криминалния казус във времето в медийната реалност може да доведе до противоречиви решения в практиката на органите на съдебната власт – примерът с 18 – годишния ученик от Враца, чиято смърт настъпва в конфликт с двама братя, наричани „*Банчиките*“ и съществено променяне на правната квалификация в течение на месеци.

Ежедневното информироване за пътнотранспортни произшествия формира няколко важни за наказателното законодателство и съдебната практика проблема – основно засилване на репресията като следствие на тежките резултати. Едно прави впечатление – медиите не диференцират престъпленията с оглед на формата на вината – умишлена (най – често престъпления, извършени при евентуален умисъл) и непредпазлива, която е характерна за престъпленията по транспорта – и друго: напълно се игнорират поощрителните норми, предвиждащи намалена наказателна отговорност при указана помощ на пострадалия, например, от самия нарушител.

Анализите, на криминологични проблеми се появяват по – рядко. Те се разработват от утвърдени журналисти с авторитет и висок професионализъм. Материалите аргументирано оборват правителствените тези за успехи в овладяване на престъпността. Категорични са, че само репресия не може да реши тежък социален проблем. На твърденията, че с арестите на престъпници, престъпността в страната е значително намалела, журналистът *Й.Н.* противопоставя анализ, поместен във в. „Капитал“ със заглавие: „*Ако е вярна статистиката на МВР (Министерство на вътрешните работи), то престъпността изчезва*“. *Е.Е.* журналист от неиздавания от 31 юли 2015 г. в. „Преса“ отбелязва неправилния подход по изместване на изследванията на престъпността в период на тежка криминална ситуация (1999 г.) с трайно изследване служебната натовареност на прокурорите. Подмяната на задачите на националния криминологичен център за журналистиката е абсурдно.

Медиите приемат с ирония изявлението на премиера, че в България няма корупция, щом като във всекидневник е поместена статия със заглавие: „*Корупцията стигна до кокала*“.

Голямата тема на обществото и медиите е *организираната престъпност*. Медийната реалност е изключително богата, но се наблюдава кампанийност в отразяването на тази престъпност при твърдото убеждение, че тя трайно е обхванала страната. Акцентът е върху показните акции на полицията по „разбиване“ на престъпни организации и проследяване процесът на криминализация на босовите. Проследява се престъплението в страната на италианските *Camorra* и *N'drangheta*, както и на албанската мафия и колаборацията на български престъпни организации в рамките на транснационалната престъпност.

Анализът на медийните информации утвърждава убеждението за обърканост в правителствата и специализираните институции, прилагат се неефективни стратегии. Показателно е заключението на президента Стоянов (в. „Труд“ от 9 окт. 1997 г.): „*Нямаме концепция за борба с бандитите*“. Концепция не е разработена до днес.

Проследяването на наказателното законодателство, неговото прилагане и отразяването му в медиите извежда на преден план липсата на национална наказателна политика. Интересът е към *детското правосъдие* и идеите за негово реформиране, но инициативата е на неправителствени организации без професионален опит. Исканията са за фундаментална промяна на правния режим на малолетните (8 – 14г.), които по закон са наказателно неотговорни, и на които за извършени противообществени

2 Де Тард, Г. (2004). Сравнителная преступность. В Сб. Преступник и преступление., Сравнителная преступность., Преступления толпы. Библиотека кримиолога. Инфра – М., Москва (перевод с французского), с. 296 и сл.

3 Фидълър, Р. (2005). Медиаморфоза. Да разберем новите медии. Изд. Кралица МАБ, София (превод от англ. ез.), с. 299 и сл.

4 Тимъти Лий. Защо Facebook вреди на демокрацията?, препечатано във вестник „Сега“ от 12 септември 2016г. (България) от Vox.

5 Цит. по: Добрева, Е. (2011). Аспекти на масмедийната „реалност“, изд. Факул. - София, с. 21–2.

прояви могат да бъдат наложени задължителни възпитателни мерки и другото искане – деинституционализация на интернатите, в които биват настанявани от съда малолетни и непълнолетни (14-18 г.) правонарушители. Наподобява се *моделът Масачузетс*⁶, без това да е огласено и без да се посочва ефектът от деинституционализацията. За медиите е трудно да отразят баланс между обществен интерес и спазването на правата на гражданите. В. „*Сега*“ от 23 февруари 2017 г. помести статия „*Съдът (Европейският съд по правата на човека) се развихри на четвърта инстанция*“, със забележката, че България се е върнала на върха на „вечната класация“ на Страсбург за най – много издадени присъди (решения!) по дела за нарушение човешки права в Европа. Медийната реалност, структурирана не със спекулативни цели, може да стане важен фактор за въздействие върху общественото съзнание и оттам върху престъпността.

МОДЕЛИРАНЕ НА ТРЕНИРОВЪЧНИТЕ ЗАНЯТИЯ В ЛИЧНАТА ЗАЩИТА / MODELING OF THE TRAINING EXERCISES IN SELF DEFENSE

Къчев О., доц. д-р
Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, България

Conference participant

The detailed study of technique and tactics is one of the main tasks of the training course of self-defense using techniques from different martial arts. This process is usually composed on the basis of methodological principles and practicable in particular training methods that duly reflect the specifics and peculiarities of the competition in martial sports as an element of single physical self-defense. The requirements for traditional martial arts such as judo, karate, aikido, jujitsu, sambo, wrestling, boxing, etc., which techniques are the basis of self-defense, provide complex preparation that lasts for a long time (months / years); the application of a variety of techniques in extreme situations that occur in life. These techniques are more refined and do not rely on big muscles, but on the speed, agility and accuracy of performance; work with and against cool and firearms; working with opponents of different weight categories, respectively, with different body structure and qualities; serious psycho-physical training and methods that are not familiar to the general public; motivation for survival and lifestyle. Being the main methods and methods for improving skills and habits, learners use, above all, specific modeling from different sides of combinations, on the basis of which special training individual assignments for personal protection are developed.

Keywords: modeling, self-defense, attacking actions, formal (situational) modeling, standard fighting situations.

*„Eluculentissimum est edocendi genus exemplorum subditio
- Най-добрият начин да се обучава е да се обучава с примери”
Латинска сентенция*

Детайлното изучаване на техниката и тактиката е една от главните задачи на учебно тренировъчния процес по лична защита с използване на техники от различните бойни изкуства. Този процес се композира по правило на основата на методически принципи и реализуеми в частност методики на обучение, които надлежно отразяват спецификата и особеностите на съревнователната дейност в бойните спортове, като елемент на единична физическа самоотбрана. Изискванията към традиционните бойни изкуства като джудо, карате, айкидо, джу-джицу, самбо, борба, бокс и др., чиито техники са в основата на личната защита, предявяват комплексна подготовка, която трае продължително време (месеци/години) с прилагането на разнообразни техники в екстремални ситуации, които се срещат в живота. Тези техники за лична защита са по-рафинирани и не се залага само на грубата физическа сила, а на бързината, ловкостта и точността на изпълнение; работа със и срещу хладно и огнестрелно оръжие; работа с противници от различни телови категории, съответно и с различна структура на тялото и качества; сериозна психо-физическа тренировка и методи, които не са познати на широката публика; мотивация за оцеляване и начин на живот и др.

Системата на обучение по дисциплината „Лична защита“ на студентите от професионално направление „Национална сигурност“ във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ е изградена от комбинираното използване на практически приложими техники от спортните единоборства - джудо, карате, айкидо, самбо, джу-джицу, борба, бокс и др. и представлява динамична, разнообразна и комбинативна система. Тя е в състояние постоянно да приема нови тактико - технически способности и похвати и по този начин да се доусъвършенства и доразвива. Това надграждане и моделиране на техниките за лична защита се продикува преди всичко от разнообразната специфична дейност на служителите от съответните институции в сферата на сигурността, свързана с разрешаването на разнородни задачи с практико - приложна насоченост.

Многообразието от атакуващи, защитни и контраатакуващи действия в спортните единоборства най-общо може да бъде представено по следните основни блокове [1, 2, 7]:

- изходно положение – бойни стойки и позиции, разновидности на строеж, видове дистанции и взаимно положение на обучаемите;

- задаване на параметри при провеждане на схватката, обусловено маневриране от атака в защита и контраатака, оказване на силово въздействие върху съперника, осъществяване на активни захвати, обхвати и ключове;

- създаване на алгоритъм за благоприятни ситуации при провеждане на атакуващи, защитни и контраатакуващи действия;

- изпълнение от обучаемите на атакуващи, защитни и контраатакуващи действия с конкретни договорени способности в съответствие с класификациите на техниките и нивото на подготовка на обучаемите;

- положение на обучаемите след провеждане на атакуващите, защитните и контраатакуващите действия по отношение към татами (тепих, ринг) и по отношение към съперника.

Представената палитра от основни тактико - технически блокове в спортните единоборства е основа при изпълнението на техниките за лична защита по време на реални бойни схватки. Всеки основен блок на тренировъчната схватка, на свой ред включва в себе си цял ред от единични елементи на отделни операции, разнообразни съвкупности и сложни съчетания, които съставляват структурата и специфичността на индивидуалния технически арсенал на обучаемите. При това

⁶ Rubin, H.T. (1993). *Juvenile Justice. Policy, Practice and Law*. Second Ed. NY etc., pp. 24–26; X. Й. Шнайдер (1994). *Криминология (превод от немски)*. - Москва, Прогресс, с. 430–431.